

ORTA DOĞU KRİZİNİN MİMARİ: LONDRA

İngiltere kendisinin yarattığı İsrail'in sömürgesi haline geldiğini hissedince İsrail'in sahneyi terk etmesini sağlamak amacıyla, işgal ettiği toprakları boşaltmasını istedi. Bu tarihten itibaren diplomasi tarihi, Tel Aviv ile Kahire arasında gidip geldi. Mısır Devlet Başkanı Enver Sedat'a bir prestij kazandırmak için İran ve Suudi Arabistan, Mısır'a mali yardımlarda bulundu. Bu destek planı, İsrail, İngiltere ve ABD tarafından kararlaştırılmıştı ki, nihayet 1973 yılında yapay bir savaşla Mısır, Sina Çölü'nü İsrail'den geri aldı.

DR. ABDÜLSAHİP YADGARI DİPLOMASİ TARİHÇİSİ

İngiltere 1763 yılından beri, Fransa'yla sürdürdüğü çekişmelerin ardından, nihayet Paris Anlaşması'yla bu ülkeyi geri plana atmayı başardı. Bu anlaşmaya göre, Hint Yarımadası, Kanada ve iki stratejik ada olan Kıbrıs ve Malta, İngiltere'ye bırakıldı. Orta Doğu, Avrupa ile Asya arasında bir köprü olarak, Büyük Britanya stratejisinde önemli bir konuma kavuştu. Orta Doğu'nun bu stratejik konuma kavuşmasından sonra İngiltere, bölgede 2500 yıldır önemli rol oynayan İran'ı, Hint Yarımadası'na ilişkin Asyalı rakibi olarak görerek, zayıflatma planları hazırladı ve 19. yüzyıldan bu yana Rusya'yla birlikte bu amacını gerçekleştirmeye başladı.

ULUSLARARASI İLİŞKİLER TARİHİ, İNGİLTERE'NİN SÜREKLİ İKİ ÖNEMLİ KONUYLA İLGİLENDİĞİNİ BİZE GÖSTERİYOR:

BİRİNCİSİ DENİZ ULAŞIMINI SAĞLAMAK,

İKİNCİSİ BAŞKA BİR AVRUPA ÜLKESİNİN HİNT YARIMADASI'NA HÜKMETMESİNİ ÖNLEMEK.

Her iki konu da İngiltere için hayati önem taşımaktaydı. Bu iki strateji ile ilgili olarak İngiltere'nin dış politikasına dikkat edilecek olursa, Avrupa'yı Doğu ve özellikle de Britanya'nın ekonomik güvencesi olan Hint Yarımadasına bağlayan Orta Doğu ve Körfez havzasının önemi ortaya çıkar, İngiltere, bu iki temel stratejisiyle şimdiye kadar uluslararası ilişkilerdeki dengeyi kuran, yönlendiren ve uluslararası gelişmeler sürecini kontrol altında tutabilen tek ülke olmuştur.

Soğuk Savaş döneminde iki süper güç, ABD ile Sovyetler Birliği'nin karşı karşıya kalması da İngiliz zihniyetinden doğmuştur, İngiltere, ABD'deki son seçimlerde Demokrat Parti'nin yeniden kazanmasını önlemek için, Amerikan petrol kartelleri, bankalar, Pentagon ve genel olarak Amerikan milliyetçilerinin desteğiyle George Bush'un seçilmesini sağladı. Bu giriş, Orta Doğu'nun İngiltere'nin dış politikasındaki stratejik öneminin anlaşılmasına yeterlidir. 1967 yılında Mısır'ın İsrail ile yapılan savaşta yenilgiye uğraması ve 1970 yılında Cemal Abdülnasır'ın ölmesiyle iktidarın Enver Sedat'a geçmesinden sonra, **İsrail tarafından petrol ve ticaretle ilgili iki strateji ortaya atıldı:**

1. İsrail'in Arap ülkelerindeki petrolün sömürülmesine ortak olmasının gerekliliği,
2. Arap-İsrail ortaklığı; Batı Avrupa pazarına benzer ortak bir pazarın kurulması.

İsrail'in bu stratejileri, İngiltere'nin, Orta Doğu'da İsrail ile iç içe geçmiş işbirliği temeli üzerine kurulu diplomasisini değiştirmesine neden oldu. Pan Arabizm sloganı, bu kez İngiltere'nin teşvik ve tahriki ile, Kahire'nin değil, Bağdat merkezci bir şekilde Arap milliyetçilerin kafalarını meşgul etmeyi sürdürdü. Camp David Anlaşmasıyla Mısır artık Arap dünyasındaki eski çekiciliğini kaybetti, İngiltere, Irak'ta iktidarın yeniden Baas Partisine geçtiği ve Abdurrahman Arifin siyaset sahnesinden uzaklaştırıldığı 1968 yılından günümüze kadar İsrail'e, 1967 yılında işgal ettiği topraklardan çıkması için baskı aracı olarak Irak'ı kullanmıştır.

İngiltere, Irak'a, bu amaca ulaşmak için Suudi Arabistan, Kuveyt ve Birleşik Arap Emirlikleri yardımıyla geniş ölçüde destek verdi, İngiltere'nin Irak'a kitle imha silahlarının üretimi teknolojisi konusundaki desteğinin amacı, İsrail ve İran'ı tehdit etmenin yanı sıra, Saddam'ı Arap dünyasının sözde kurtarıcı lideri olarak lanse etmektir. Irak'ın genişlemesi için General Abdülkerim Kasım'ın yönetimi döneminde Kuveyt'in işgal edilmesi planı başarısız kalmıştı.

Bu kez İngiltere, 1956 yılında Fransa ile birlikte Mısır'a karşı yaptığı ortak savaşta (Süveyş Kanalı Savaşı) ABD karşısında diplomatik yenilgiye uğradı. Bunun anlamı şu: ABD'nin Bağdat Maslahatgüzarı Saddam'ı Kuveyt'i işgal etmeye ve İsrail tarafından işgal edilen toprakları geri almaya teşvik etti. Böylece Saddam Kuveyt bataklığında tuzağa düşürüldü. ABD, Saddam'ı atom bombası yapmaya kararlı gördüğünden bir siyasi blöfle tuzağa düşürdü. Öyle ki Saddam ABD'nin tahriki ile Kuveyt'e girerek hem kendi sonunu hazırladı, hem de Bush'un Irak'a girmesine bahane oluşturdu. Irak'ın

Kuveyt'i işgali sırasında Filistinliler Saddam'ı destekledi. ABD'nin, Kuveyt'in boşaltılması yönünde Saddam'a yönelttiği baskılar, Irak'ın İran ile gerçekleştirdiği savaşta başarıya ulaşamaması ve Sovyetler Birliği'nin dağılması, Pan Arabizm ve Filistin Kurtuluş Hareketi'ne ağır darbe indirdi. Birinci Dünya Savaşı sırasında ABD'nin savaşa dahil olmasıyla birlikte, Amerikan bankacılar ve Siyonistlerin nüfuzu söz konusu olmaya başladı. Bu sermaye sahipleri, petrol kaynaklarına ve **"Kenan"** ülkesinin topraklarına gözlerini dikmişlerdi. **"Kredi ve Kiralama" olarak bilinen** (petrol ve Yahudiler için devlet kurma) bir yasa, ABD ile İngiltere arasında imzalandı.

Bu yasanın birinci bölümü açık, ikinci bölümü gizli kaldı. Söz konusu yasanın gizli bölümünde şunlar yer alıyordu:

"İNGİLTERE TARAFINDAN KREDİ ALAN ÜLKE OSMANLI'DAN BAĞIMSIZLAŞARAK İNGİLTERE'NİN BOYUNDURUĞUNA GİREN TOPRAKLARDA PETROL ÇIKARILMASI KONUSUNDA ABD'LİLERE AYRICALIK SAĞLANACAK VE FİLİSTİN, YAHUDİLERİN ANAVATANI OLARAK TANINACAK."

Bu yasa gereği, Arap Yarımadası'nın petrol kaynaklarına sahip toprakları ABD'lilere verildi.

1944 YILINDAN BERİ SUUDİ ARABİSTAN PETROLÜNÜN SÖMÜRÜCÜSÜ ABD OLARAK GÖRÜLSE DE, BU İNGİLTERE'YLE ANLAŞMASI ŞARTINA BAĞLIDIR, İNGİLTERE'NİN 16. YÜZYILDA KURDUĞU SÖMÜRGE STRATEJİSİ, SÜVEYŞ KANALI'NİN DOĞUSUNDA TARİHİ GEÇMİŞTEN, DOĞAL COĞRAFYA VE KÜLTÜREL BİRLİKTE YOKSUN VE MİLLİ KİMLİĞE SAHİP OLMAYAN YENİ ÜLKELER YARATTI. BU ÜLKELERİN VARLIĞI, SÖMÜRGE NADESİNDEN BAŞKA HERHANGİ BİR TEMELE DAYANMIYOR.

Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra dış politika ve uluslararası ilişkilerde önemli rol ve konum elde etmek isteyen ABD'nin Demokrat Partisi siyasi açıdan; rakibi Cumhuriyetçi Parti ve Osmanlı'nın Orta Doğu'daki cenazesini parçalayarak, dünyanın diğer bölgelerinde ayrıcalıklar elde etmek isteyen İngiltere başta olmak üzere, Batı Avrupa ülkelerinin desteğiyle, dış politikasının yeniden yalnızlık politikası stratejisi benimsedi.

Ancak ekonomik açıdan, ABD-İngiltere arasındaki karşılıklı anlaşmalara dayanan projelerle, Irak, Suudi Arabistan, Kuveyt ve Bahreyn gibi dünyanın çeşitli noktalarında, Amerikan şirketlerine büyük ayrıcalıklar kazandırdı. ABD tarafından elde edilen petrol ayrıcalıkları, yeni emperyalizmin dikkatini diğer ülkelerdeki servetlere çekti. ABD'nin Orta Doğu diplomasisi, bir süper güç olarak ikinci Dünya Savaşı sonuna kadar pasif bir şekilde sürdü. Aynı dönemdeki **İNGİLTERE DİPLOMASİSİ İSE, KENDİ SÖMÜRGELERİNİ İKİ BÜYÜK RAKİBİ, ABD VE SOVYETLER BİRLİĞİ'NDEN KORUMAK AMACIYLA DEĞİŞİME UĞRADI, İNGİLTERE, MOSKOVA KOMÜNİZMİNİN SALDIRI OLASILIĞI YÜKSEK OLAN BATI AVRUPA'YA, ABD' NİN ASKERİ GÜCÜNÜ CEZBEDEREK VE NATO GİBİ ASKERİ VE DİĞER BİRLİKLERLE ANLAŞMALAR İMZALAYARAK, İKİ SÜPER GÜÇ ARASINDA KİTLE İMHA SİLAHLARI ÜRETİMİ KONUSUNDA REKABET OLUŞTURMAK SURETİYLE BİR DEHŞET DENGESİ OLUŞTURDU.**

Soğuk savaş döneminde İngiltere yarattığı kaoslar ve bölgesel savaşlarla (iki Kore arasındaki savaş gibi) **dünyada barışın sağlanmasını engelledi.** Ta ki, ABD'nin askeri teknolojisi karşısında SSCB'nin çökmesi ve ABD'nin, dünyanın tek süper gücü olarak ortaya çıkmasına dek. Ancak İngiltere'nin Orta Doğu politikası aynen geleneksel sömürgeci temele dayalı olarak kaldı. Yani çarlık döneminde olduğu gibi Sovyetler Birliği ile geleneksel işbirliğini sürdürdü. ABD emperyalizmi, İngiltere ve Fransa'nın Orta Doğu'daki nüfuzu karşısında etkisiz kalınca, bölgedeki milliyetçi akımları ve bağımsızlık isteyen liderleri güçlendirerek, Sovyetler Birliği ve İngiltere'ye karşı tavır aldı.

ABD, ekonomik durgunluğa düşme korkusuyla dış ticarete açık kapı tezini savundu, ikinci Dünya Savaşı'ndan sonraki uluslararası koşullar ve Sovyetlerin Batı Avrupa'ya nüfuzu ve Moskova'nın İran ile Türkiye'deki bozguncu faaliyetleri, İngiltere'nin ABD'den yardım talebinde bulunmasına neden oldu. 1947 yılında İngiltere ABD'ye bir mektup göndererek, yarım asırdan beri Türkiye ve Yunanistan gibi ülkeleri kendi yönetimi doğrultusunda kontrol ettikten sonra, şimdi mali sıkıntı yaşadığını, artık Moskova'den gelen Komünist baskılara daha fazla karşı gelemeyeceğini ve bu ülkeleri koruma görevini sürdüremeyeceğini belirtti.

Bu girişim, ABD emperyalizminin, İngiltere ve Fransa'dan boşalan bölgelere nüfuz etmesi için iyi fırsattı. ABD'nin Orta Doğu'daki ilk girişimi, Hint Yarımadası'na kadar uzanan bir bölgede, Doğu Akdeniz'de sahili bulunan, stratejik bir konumda olan Suriye oldu. ABD'nin Suriye ve Mısır diplomasisi, Orta Doğu'ya yönelik **"Kapsayıcı Politika"**nın başlangıcını oluşturdu, ancak kültürel ve tarihi farklılıklar ve İngiltere'nin bu bölgeye nüfuzu nedeniyle başarılı olamadı, İsrail ile İngiltere arasındaki stratejik

işbirliği, Arapların İsrail'e üçüncü kez yenildiği, 1967 yılına kadar sürdü, **İsrail bundan sonra İngiltere'yle, sömürülen Arap ülkelerinin petrol kaynaklarını paylaşmak ve Araplarla birlikte ortak pazar kurmak istedi.**

İNGİLTERE KENDİSİNİN YARATTIĞI İSRAİL'İN SÖMÜRGESİ HALİNE GELDİĞİNİ HİSSEDİNCE İSRAİL'İN SAHNEYİ TERK ETMESİNİ SAĞLAMAK AMACIYLA, İŞGAL ETTİĞİ TOPRAKLARI BOŞALTMASINI İSTEDİ. BU TARİHTEN İTİBAREN DİPLOMASİ TARİHİ, TEL AVİV İLE KAHİRE ARASINDA GİDİP GELDİ. MISIR DEVLET BAŞKANI ENVER SEDAT İÇİN BİR PRESTİJ KAZANDIRMAK İÇİN IRAN VE SUUDİ ARABİSTAN, MISIR'A MALİ YARDIMLARDA BULUNDU. Bu destek planı, İsrail, İngiltere ve ABD tarafından kararlaştırılmıştı ki, nihayet 1973 yılında yapay bir savaşla Mısır, Sina Çölü'nü İsrail'den geri aldı. Bu diplomasinin sonu **"CAMP DAVID"** anlaşmasıyla bağlandı. ANLAŞMANIN EN ÖNEMLİ MADDESİ, **Kudüs başkentli bir Filistin devletinin kurulması idi.**

SONUÇ OLARAK, BÖLGEDEKİ ANLAŞMAZLIKLAR, SAVAŞLAR, İSTİKRARSIZLIK VE KRİZLERİN TEMEL TAŞINI İNGİLTERE'NİN KAPKARA, SÖMÜRGEÇİ POLİTİKALARI OLUŞTURDU, İNGİLTERE'NİN AMACI, ORTA DOĞU VE BASRA KÖRFEZİ BÖLGESİNDE KOMPLO VE BUNALIMLAR YARATARAK, BÖLGE İNSANINI, TÜM BU SORUNLARI YARATAN ETKENİ BELİRLEYİP SORGULAMAKTAN ALIKOYMAK VE BÖLGENİN DOĞAL JEOPOLİTİK YAPISINI DEĞİŞTİRİP DİĞER AKTÖRLERİN ETKİNLİĞİNİ KAYBETTİRMEKTİ.

KAYNAK:

TURQUIE DIPLOMATIQUE, MART 2011, SAYI: 25